

Олексій НАГОРНИЙ, консультант із питань бухгалтерського обліку та оподаткування

БЕЗПЛАТНЕ ОТРИМАННЯ ОЗ ВІД РЕЗИДЕНТА

Нормативна база:

- Цивільний кодекс (далі – ЦК);
- Податковий кодекс (далі – ПК);
- Закон від 16.07.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (далі – Закон № 996);
- наказ Мінстату від 29.12.95 р. № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку» (далі – Наказ № 352);
- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Мінфіну від 30.11.99 р. № 291 (далі – Інструкція № 291);
- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Мінфіну від 30.09.03 р. № 561 (далі – Методичні рекомендації № 561);
- П(С)БО 7 «Основні засоби»;
- П(С)БО 15 «Доход»;
- П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств».

Правовий аспект

Договір **безплатного отримання майна** (далі – ОЗ) – це по суті договір дарування. Укладення таких договорів регламентується гл. 55 ЦК (ст. 717–728 ЦК).

За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому іншій стороні (обдаровуваний) майно (дар) у власність (ч. 1 ст. 717 ЦК). Обов'язок передати дар у майбутньому означає, що дар буде переданий через якийсь строк або у разі настання відкладальної обставини (ст. 723 ЦК).

Для довідки. Відкладальною називається обставина, яка невідомо, коли настане і чи настане взагалі.

Договір дарування з юрособою повинен бути укладений у простій письмовій формі (ст. 208, 719 ЦК). Але договір дарування нерухомості повинен бути посвідчений нотаріально (ст. 719 ЦК). Рекомендуємо посвідчити у нотаріуса і договір дарування транспортного засобу, щоб не мати проблем при його реєстрації в МВС (докладніше див. «БАЛАНС», 2018, № 28, с. 14).

Будьте обачні! Госптовариства мають право укладати між собою договори дарування, тільки коли таке право прямо передбачене в їх установчих документах (статуті, положенні про юрособу) (ч. 3 ст. 720 ЦК).

Докладніше про правові аспекти в договорах дарування див. «БАЛАНС», 2017, № 79, с. 3; ПК, 2018, № 7, с. 4.

Бухгалтерський облік

Формування первісної вартості

Отриманий об'єкт ОЗ повинен бути оприбуткований на баланс за **первісною вартістю** (п. 7 П(С)БО 7). При безплатному отриманні первісна вартість об'єкта ОЗ визначається згідно з п. 10 П(С)БО 7. Вона дорівнює **справедливій вартості об'єкта ОЗ на дату його отримання з урахуванням витрат, передбачених п. 8 П(С)БО 7.**

Тобто первісну вартість безплатно отриманого об'єкта ОЗ формують дві складові:

- **справедлива вартість** об'єкта ОЗ;
- **додаткові витрати**, передбачені п. 8 П(С)БО 7 (за їх наявності). Це можуть бути витрати на транспортування, монтаж, наладку, страхування і доведення об'єкта ОЗ до стану, у якому він стане придатним до експлуатації.

 Як визначити справедливую вартість безплатно отриманого об'єкта ОЗ? Чи обов'язково залучати професійного оцінювача?

Під справедливою вартістю активу розуміють суму, за якою можна продати цей актив за зви-

чайних умов на певну дату (п. 4 П(С)БО 7, п. 4 П(С)БО 19).

Оцінка об'єкта професійним оцінювачем у цьому випадку **не є обов'язковою**. Адже випадки, коли така оцінка обов'язкова, наведені у ст. 7 Закону від 12.07.01 р. № 2658-III). І безплатного отримання майна юрособою там немає.

Тому для визначення справедливої вартості об'єкта ОЗ, отриманого від дарувальника (юридичної або фізичної особи), підприємство може:

- або скористатися послугами професійного оцінювача,
- або визначити її самостійно за правилами, наведеними в п. 4 додатка до П(С)БО 19 (див. таблицю).

№ п/п	Вид об'єкта ОЗ	Справедлива вартість об'єкта
1	2	3
1	Будівлі та споруди	Дорівнює їх ринковій вартості
2	Машини та обладнання	Дорівнює їх ринковій вартості, а якщо дані про ринкову вартість відсутні (наприклад, передається об'єкт, що був у використанні, аналога якому на ринку зараз немає), тоді справедливою вважається відновна вартість* за вирахуванням зносу на дату оцінки
3	Інші об'єкти ОЗ	Дорівнює їх відновній вартості* за вирахуванням зносу на дату оцінки

* Відновна вартість об'єкта ОЗ – це сучасна вартість придбання нового аналогічного об'єкта ОЗ.

Визначення справедливої вартості радимо **оформити бухгалтерською довідкою**. До довідки треба додати всі документи, на підставі яких визначалася ця вартість.

Кореспонденція рахунків

 Як відобразити надходження безплатно отриманого об'єкта ОЗ у частині його справедливої вартості?

Треба пам'ятати, що справедлива вартість безплатно отриманого об'єкта ОЗ:

- збільшує додатковий капітал підприємства і відображається за кредитом субрахунку 424 «Безплатно отримані необоротні активи» (п. 13 Методрекомедацій № 561, опис субрахунку 424 в Інструкції № 291);
- не відображається на рахунку капітальних інвестицій (рахунок 15), а безпосередньо потрапляє на рахунок 10 «Основні засоби» або 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

Таким чином, **зарахування безплатно отриманих активів до складу ОЗ** відображаємо проведенням Дт **10, 11** – Кт **424 на суму справедливої вартості об'єкта ОЗ**.

Візьміть на замітку! Припустимо, безплатно отриманий об'єкт ОЗ буде введений в експлуатацію не на дату його оприбуткування, а пізніше (після його монтажу, наладки тощо). У цьому випадку для обліку такого об'єкта до його введення в експлуатацію доцільно виділити **окремий субрахунок**. Наприклад, у разі безплатного отримання обладнання, облік якого ведеться на субрахунку 104, можна виділити рахунки третього порядку 1041 «Безплатно отримане обладнання, не введене в експлуатацію» і 1042 «Безплатно отримане обладнання, введене в експлуатацію».

Що робити з додатковими витратами, передбаченими в п. 8 П(С)БО 7?

Такі витрати розмір додаткового капіталу не збільшують, але до первісної вартості об'єкта ОЗ, як ми вже сказали, включаються. Причому вони оплачуються – на відміну від самого об'єкта ОЗ, який дістався підприємству безплатно.

Тому, згідно з п. 13 Методрекомендацій № 561, додаткові витрати на доставку, установку, монтаж, наладку тощо накопичуються на рахунок 15 «Капітальні інвестиції». А при введенні безплатно отриманого об'єкта ОЗ в експлуатацію вони списуються в дебет рахунків 10 або 11 проведенням Дт **10, 11** – Кт **15**.

Які документи слід оформити при введенні в експлуатацію безплатно отриманого об'єкта ОЗ?

У цьому випадку оформляються:

- наказ керівника про введення в експлуатацію об'єкта ОЗ;
- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів типової форми № ОЗ-1;
- Інвентарна картка обліку основних засобів типової форми № ОЗ-6;
- Опис інвентарних карток з обліку основних засобів типової форми № ОЗ-7.

Усі перелічені типові форми затверджені Наказом № 352. Докладніше про складання таких документів див. «БАЛАНС», 2018, № 28, с. 14.

Особливість амортизації безплатно отриманого об'єкта ОЗ

Амортизація безплатно отриманого об'єкта ОЗ нараховується і відображається у складі витрат точно так, як і амортизація будь-якого іншого об'єкта ОЗ (проведення Дт 15, 23, 91–94 – Кт 131, 132).

Особливістю є те, що крім нарахування амортизації частину справедливої вартості безплатно отриманого об'єкта ОЗ, пропорційну нарахованій амортизації, необхідно **включати до складу доходів** (проведення Дт **424** – Кт **745** «Дохід від безплатно отриманих активів») (п. 21 П(С)БО 15, опис субрахунка 424 в Інструкції № 291). Докладніше див. нижче числовий приклад.

Оподаткування

Податок на прибуток

Платники податку на прибуток, які **не коригують фінрезультат на податкові різниці**, відображають операції з безплатного отримання об'єктів ОЗ та їх амортизації за правилами бухгалтерського обліку.

Платники податку на прибуток, які **коригують фінрезультат на податкові різниці**, формують амортизовану вартість безплатно отриманого об'єкта ОЗ за правилами бухгалтерського обліку. При цьому на суму амортизації у них можуть виникати податкові різниці за правилами п. 138.1 та 138.2 ПК (якщо в податковому і бухгалтерському обліку встановлені різні строки корисного використання і методи амортизації об'єкта ОЗ, або якщо об'єкт ОЗ у бухобліку переоцінювався, або якщо об'єкт ОЗ призначений для невикористання).

ПДВ

При безплатному отриманні об'єкта ОЗ права на податковий кредит у платника ПДВ не виникає (адже вартість об'єкта для нього дорівнює 0).

Суму ПДВ, сплачену у складі додаткових витрат (на транспортування, монтаж, наладку тощо), підприємство має право **включити до податкового кредиту** в загальному порядку. Тобто за наявності податкової накладної, зареєстрованої в ЄРПН, або інших документів, передбачених п. 201.11 ПК (п. 198.1, 198.2, 198.6 ПК). При цьому дата виникнення податкового кредиту визначається за правилом першої події.

Якщо безплатно отриманий об'єкт ОЗ використовуватиметься в неоподатковуваних операціях (які не є об'єктом обкладення ПДВ або звільнені від ПДВ) або в негосподарській діяльності (буде об'єктом невикористаних ОЗ), тоді за додатковими витратами, здійсненими з ПДВ, необхідно буде **нараховувати податкові зобов'язання** (п. 198.5 ПК). При частковому використанні об'єкта ОЗ у неоподатковуваних операціях податкові зобов'язання за додатковими витратами нараховуються на частку використання об'єкта ОЗ у неоподатковуваних операціях (п. 199.1 ПК).

Пенсійний збір

Згідно із Законом від 26.06.97 р. № 400/97-ВР (далі Закон № 400) пенсійний збір сплачується у випадку:

- придбання об'єкта нерухомості за договором купівлі-продажу (п. 9 ст. 1 Закону № 400);
- отримання у власність легкового автомобіля, який підлягає першій реєстрації в Україні (п. 7 ст. 1 Закону № 400).

Тому при безплатному отриманні:

- **нерухомості** – пенсійний збір **не сплачується**. Адже підприємство отримує нерухомість за договором дарування, а не купівлі-продажу (лист ПФУ від 16.05.01 р. № 06/2303);
- **легкового автомобіля**, який підлягає першій реєстрації в Україні, – пенсійний збір **сплачується на загальних підставах** (п. 12 Положення, затвердженого постановою КМУ від 03.11.98 р. № 1740) за ставками, зазначеними в п. 8 ст. 4 Закону № 400. Сума збору включається до первісної вартості автомобіля (п. 8 П(С)БО 7).

Отримання інших об'єктів ОЗ пенсійним збором не обкладається.

Приклад

Підприємство безплатно отримало об'єкт ОЗ (виробниче обладнання), його справедлива вартість становить 40 000 грн. (без урахування ПДВ). Витрати на транспортування 6 000 грн. (у т.ч. ПДВ – 1 000 грн.), витрати на страхування ризику доставки – 1 200 грн. (без ПДВ), витрати на монтаж обладнання силами працівників підприємства – 1 800 грн. (зарплата + ЄСВ).

Строк корисного використання обладнання – 5 років, метод нарахування амортизації – прямолінійний.

(грн.)

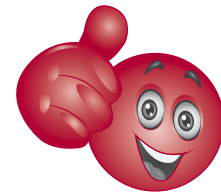
№ п/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
			Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5	6
1	Сплачено страховий поліс зі страхування ризику доставки обладнання	Платіжне доручення	377	311	1 200,00
2	Отримано об'єкт ОЗ за справедливою вартістю	Акт приймання-передачі типової форми № ОЗ-1*	1041**	424	40 000,00
3	Відображено витрати на доставку обладнання	ТТН, акт виконаних робіт	152	631	5 000,00
4	Відображено податковий кредит із ПДВ	Податкова накладна	641	631	1 000,00
5	Відображено витрати на страхування ризику доставки обладнання	Страховий поліс	152	377	1 200,00
6	Перераховано оплату за доставку обладнання	Платіжне доручення	631	311	6 000,00
7	Виконано монтаж обладнання силами працівників підприємства	Наряд на проведення монтажу, бухгалтерська довідка	152	661, 651	1 800,00
8	Уведено в експлуатацію обладнання (40 000 + 5 000 + 1 200 + 1 800)	Типова форма № ОЗ-1	1042**	1041, 152	48 000,00
9	Нараховано амортизацію за перший місяць використання обладнання (48 000 : 5 років : 12 міс.)	Відомість нарахування амортизації	23	131	800,00
10	Включено до складу доходів частину справедливої вартості об'єкта ОЗ, пропорційну сумі нарахуваної амортизації (800 : 48 000 x 40 000)	Бухгалтерська довідка	424	745	666,67

* Затверджено Наказом № 352.

** Об'єкт потребував монтажу і був уведений в експлуатацію не на дату його отримання, а пізніше (після монтажу). Тому в бухгалтерії були введені субрахунки 1041 «Безплатно отримане обладнання, не введене в експлуатацію» та 1042 «Безплатно отримане обладнання, введене в експлуатацію».

Оформіть передплату з відстроченням платежу!
тел.: (056) 370-44-25;
(067) 544-19-29

P